

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Beroepen tot vernietiging van twee decreten van 14 juli 2023 en van een decreet van 23 november 2023, alle met betrekking tot de rechtsmacht, de organisatie en rechtspleging van sommige Vlaamse bestuursrechtscolleges, ingesteld bij het Grondwettelijk Hof door:

- de regering van de Franse Gemeenschap
- de Waalse regering
- het College van de Franse Gemeenschapscommissie
- verschillende particulieren

Samenvatting

1)

In de samengevoegde zaken, met rolnummers 8177, 8179, 8181 vragen de Franse Gemeenschap, het College van de Franse Gemeenschapscommissie en de Waalse Regering de gehele of gedeeltelijke vernietiging van het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving (KVH) van 14 juli 2023 wat betreft de toewijzing en uitbreiding van bevoegdheden aan het Vlaams Handhavingscollege m.b.t. geschillen inzake bestuurlijke sancties en bestuurlijke maatregelen (in materies waarop het KVH van toepassing is verklaard).

Het College van de Franse Gemeenschapscommissie vraagt de vernietiging van artikel 2, 13°, 3, 42, 46, 55, 56, 68 en 74 KVH wegens schending van artikel 39, 160 en 161 Grondwet, artikel 10, 19 en 92bis BWHI 8 augustus 1980, het niet respecteren van het principe van federale loyaliteit, het proportionaliteitsbeginsel, de verplichting tot samenwerking en de artikelen 10 en 11 GW.

De regering van de Franse Gemeenschap vraagt de gehele vernietiging wegens schending van artikel 144 tot 146, 160, 161, en 184 van de Grondwet, artikel 10 BWHI 8 augustus 1980 en bevoegdheidsoverschrijding en het niet respecteren van het algemeen principe van federale loyaliteit.

De Waalse regering vraagt de vernietiging van de artikelen 42, 46, 68, 74 en 96, 3° lid KVH, alsook van de woorden "en het Handhavingscollege" in artikel 77, derde lid, 3° KVH en de woorden "het Handhavingscollege" in artikel 79, § 1, eerste lid KVH wegens schending van artikel 39, 145, 146, 160 en 161 GW en de artikelen 10 en 19 BWHI 8 augustus 1980.

2)

In de samengevoegde zaken, met rolnummers 8173, 8174, 8175, 8178 en 8180, vragen de Franse Gemeenschap, het College van de Franse Gemeenschapscommissie, de Waalse Regering en vier particulieren de gehele of gedeeltelijke vernietiging van het Decreet van 14 juli wat betreft de toewijzing en uitbreiding van bevoegdheden aan de Vlaamse Raad voor Vergunningsbetwistingen m.b.t. geschillen inzake ruimtelijke uitvoeringsplannen, stedenbouwkundige verordeningen en complexe projectbesluiten.

Drie particulieren vragen de gehele vernietiging wegens schending van de bevoegdheidsverdelende regels, artikel 13, 39, 144, 145, 160 en 161 van de Grondwet en van de artikelen 10 en 19 BWHI 8 augustus 1980, alsook de schending van de artikelen 10, 11, 13 en 23 van de Grondwet, afzonderlijk en in samenhang met de artikelen 39, 144, 145, 160 en 161 van de Grondwet, de artikelen 10 en 19 BWHI 8 augustus 1980 en artikel 6 EVRM, het recht van toegang tot een rechter en het beginsel van dubbel onderzoek van de beroepen tot vernietiging bij de Raad van State.

Het College van de Franse Gemeenschapscommissie vraagt de gehele vernietiging wegens schending van artikel 39, 160 en 161 Grondwet, artikel 10, 19 en 92bis BWHI 8 augustus 1980 en van artikel 6 EVRM.

De regering van de Franse Gemeenschap vraagt de gehele vernietiging wegens schending van artikel 10, 11, 39, 160, 161 van de Grondwet, artikel 10, 19 en 92bis BWHI 8 augustus 1980.

De Waalse regering vraagt de gehele vernietiging wegens schending van artikel 39, 145, 146, 160 en 161 GW en de artikelen 10 en 19 BWHI 8 augustus 1980.

Een particulier vraagt de gehele vernietiging wegens schending van artikel 23 van de Grondwet, het non-regressiebeginsel gekoppeld aan artikel 19 VEU, al dan niet in samenhang gelezen met de artikelen 10 en 11 dan de Grondwet en artikel 6.1 EVRM, schending van artikel 10 BWHI 8 augustus 1980, de residuaire federale bevoegdheid inzake rechtsbescherming tegen onwettig overheidshandelen.

3)

In de zaak met rolnummer 8186 vragen twee particulieren de vernietiging van artikel 11 van het decreet van 23 november 2023 met betrekking tot het gebruik van het digitaal platform voor sommige Vlaamse bestuursrechtscolleges wegens schending van artikelen 10, 11, 12, 13, en 23 van de Grondwet, afzonderlijk genomen en in samenhang met artikel 161 van de Grondwet en de artikelen 6, 13 en 14 EVRM, de algemene rechtsbeginselen van toegang tot de rechter, het recht van de vrije keuze van de advocaat, het rechtszekerheids-, evenredigheid- en redelijkheidsbeginsel, de vrije keuze van woon- en kantoorplaats en artikel 2 van het protocol 4 bij het EVRM.

4)

Omzendbrief VR2009/23 bepaalt dat als een decreet van het Vlaams Parlement in het geding is, de Vlaamse Regering altijd een raadsman aanstelt en een memorie indient bij het Grondwettelijk Hof. Dit wordt via mededeling aan de Vlaamse Regering door de inhoudelijk bevoegde minister aan de Vlaamse Regering ter kennis gebracht. In dit dossier worden door de Vlaamse minister, bevoegd voor justitie en handhaving, als raadslieden van het Vlaamse Gewest mtr. Aube WIRTGEN en mtr. Stefan SOTTIAUX aangesteld.

1. Context

1.1. In het KVH van 14 juli 2023 wordt niet langer de Raad van State maar wel het Vlaamse Handhavingscollege aangeduid als het standaard rechtscollege om de rechterlijke controle op bestuurlijke sanctie – en herstelbeslissingen, beveiligingsbeslissingen, herstelschikkingen en beslissingen over handhavingsverzoeken te verzekeren in de materies waarop het KVH van toepassing is verklaard. De bevoegdheid van dit college is momenteel nog beperkt tot de jurisdictionele controle van bestuurlijke sanctiebeslissingen, genomen in de context van het DABM, de VCRO en het Onroerenderfgoeddecreet. In de toekomst zal het college zijn bevoegdheid (potentieel) uitgebreid zien tot alle Vlaamse regelgeving die het KVH van toepassing heeft gesteld, en dit niet alleen voor bestuurlijke sanctiebeslissingen maar ook voor bestuurlijke herstelbeslissingen, beveiligingsbeslissingen, herstelschikkingen en beslissingen over handhavingsverzoeken.

In het tweede Decreet van 14 juli 2023 wordt niet langer de Raad van State maar wel de Vlaamse Raad voor Vergunningsbetwistingen aangeduid als het standaard rechtscollege om de rechterlijke controle op ruimtelijke uitvoeringsplannen, stedenbouwkundige verordeningen en complexe projectbesluiten te verzekeren/ De bevoegdheid van dit college is momenteel nog beperkt tot de jurisdictionele controle van stedenbouwkundige of verkavelingsvergunningen, omgevingsvergunningen, registratiebeslissingen en onteigeningsbesluiten.

Artikel 161 van de Grondwet schrijft voor dat geen bestuursrechtscollege kan worden ingesteld dan krachtens een wet. Het is met andere woorden de federale wetgever die in beginsel bevoegd is om administratieve rechtscolleges op te richten en om de bevoegdheden en de rechtspleging van deze rechtscolleges te regelen. Dit federaal voorbehoud neemt evenwel niet weg dat de gemeenschappen en de gewesten die bevoegdheid kunnen betreden indien voldaan is aan de toepassingsvoorwaarden van het mechanisme van de impliciete bevoegdheden opgenomen in artikel 10 van de Bijzondere Wet tot Hervorming der Instellingen (BWHI). Ook bij een bevoegdheidsuitbreiding van een bestaand administratief rechtscollege moet zijn voldaan aan de toepassingsvereisten van artikel 10 van de BWHI.

De aangevochten decreten van 14 juli 2023 maakten gebruik van artikel 10 van de BWHI voor de uitbreiding van de rechtsmacht van het Handhavingscollege en de Raad voor Vergunningsbetwistingen.

Binnen de context van het KVH als eengemaakt Vlaams kader voor handhavingsregels, lag het voor de hand om het Handhavingscollege, thans reeds bevoegd voor drie beleidsvelden uit het omgevingsrecht, te laten doorgroeien tot een handhavingscollege, bevoegd voor alle beroepen tegen door dit decreet voorziene bestuurlijke handhavingsbeslissingen m.b.t. Vlaamse regelgeving die het KVH van toepassing hebben gesteld en op dit punt niet hebben afgeweken op het vlak van sanctionering en herstel. Deze beroepen betreffen enkel individuele beslissingen, met de Raad van State als cassatierechter. In dezelfde zin lag het voor de hand om de Raad voor Vergunningsbetwistingen, thans reeds bevoegd voor geschillen over omgevingsvergunningen, te laten doorgroeien tot een Raad, bevoegd voor beroepen tegen ruimtelijke uitvoeringsplannen, stedenbouwkundige verordeningen en complexe projectbesluiten. Deze laatste omgevingsinstrumenten zijn instrumenten die in de praktijk voorafgaan aan beslissingen omtrent omgevingsvergunningen en die dus een nauwe samenhang vertonen, zodat de behandeling van geschillen over al deze instrumenten bij één en hetzelfde bestuursrechtcollege noodzakelijk is om een snelle doorlooptijd van procedures en een samenhangende rechtspraak te garanderen. Ook hier blijft de Raad van State cassatierechter.

De Vlaamse decreetgever kon op basis van de impliciete bevoegdheden bijkomend contentieux toekennen aan het Handhavingscollege en de Raad voor Vergunningsbetwistingen, voor zover aan volgende voorwaarden is voldaan: (1) de bevoegdheidsoverdracht of de uitoefening van bevoegdheden door een andere deelstaat moet noodzakelijk zijn om de eigen bevoegdheden uit te oefenen; (2) de overgedragen materie moet zich lenen tot een gedifferentieerde regeling en (3) de weerslag op de bevoegdheid van de overheid wiens bevoegdheden worden uitgeoefend, moet marginaal zijn. De memorie van toelichting bij beide decreten van 14 juli 2023 bevat een omstandige motivering daaromtrent.

1.2. Artikel 11 van het decreet van 23 november 2023 voegt een artikel 17/1 toe aan het decreet van 4 april 2014 betreffende de organisatie en de rechtspleging van sommige Vlaamse bestuursrechtcolleges. Dit artikel legt een aantal partijen voor sommige Vlaamse bestuursrechtcolleges op straffe van onontvankelijkheid de verplichting op om voor de rechtspleging voor de bestuursrechtcolleges gebruik te maken van een digitaal platform. Het gaat in essentie om publiekrechtelijke overheden en advocaten in hun hoedanigheid van vertegenwoordiger van een partij. Partijen zelf of raadsmanen die geen advocaat zijn, behouden evenwel de keuze om al dan niet van het digitaal platform gebruik te maken.

Het gebruik van het bestaande digitaal loket is voorlopig nog niet verplicht. Na de positieve ervaringen met het bestaande loket, wordt de tijd rijp geacht om de procesvoering in het merendeel van de gevallen verplicht digitaal te laten verlopen. In de huidige maatschappelijke en juridische context wordt gekozen voor een gedifferentieerde aanpak, waarbij aandacht wordt besteed aan personen in de samenleving waarvoor het maken van de digitale omslag minder vanzelfsprekend is. Op die manier vindt de voorgestelde bepaling een balans tussen enerzijds het recht op toegang tot de rechter, zoals gewaarborgd door onder andere artikel 6 van het EVRM en artikel 9 van het Verdrag van Aarhus, en anderzijds de vooruitgang, modernisering en verduurzaming van het Vlaamse bestuursprocesrecht en van de maatschappij door de digitale transformatie van overheidsdienstverlening.

De memorie van toelichting bevat een omstandige motivering over de keuze voor en wettigheid van de gekozen regeling.

2. Procedure

2.1. Tegen het KVH van 14 juli 2023 werden bij het Grondwettelijk Hof drie aparte beroepen tot nietigverklaring ingesteld (rolnummers 8177, 8179 en 8181), die werden samengevoegd:

Bij verzoekschrift met rolnummer 8177 dat aan het Grondwettelijk Hof is toegezonden op 28 februari 2024 en ter griffie is ingekomen op 29 februari 2024, is door het College van de Franse Gemeenschapscommissie beroep tot vernietiging ingesteld tegen artikel 2, 13°, 3, 42, 46, 55, 56, 68 en 74

KVH wegens schending van artikel 39, 160 en 161 Grondwet, artikel 10, 19 en 92bis BWHI, het niet respecteren van het principe van federale loyaliteit, het proportionaliteitsbeginsel, de verplichting tot samenwerking en de artikelen 10 en 11 GW.

Bij verzoekschrift met rolnummer 8179 dat aan het Grondwettelijk Hof is toegezonden op 28 februari 2024 en ter griffie is ingekomen op 29 februari 2024 is door de regering van de Franse Gemeenschap beroep tot vernietiging ingesteld tegen het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving (KVH) wegens schending van artikel 144 tot 146, 160, 161, en 184 van de Grondwet, artikel 10 BWHI en bevoegdheidsoverschrijding en het niet respecteren van het algemeen principe van federale loyaliteit.

Bij verzoekschrift met rolnummer 8181 dat aan het Grondwettelijk Hof is toegezonden op 28 februari 2024 en ter griffie is ingekomen op 1 maart 2024 is door de Waalse regering de vernietiging gevraagd van de artikelen 42, 46, 68, 74 en 96, 3^e lid KVH, alsook van de woorden “en het Handhavingscollege” in artikel 77, derde lid, 3° KVH en de woorden “het Handhavingscollege” in artikel 79, § 1, eerste lid KVH wegens schending van artikel 39, 145, 146, 160 en 161 GW en de artikelen 10 en 19 BWHI.

2.2. Tegen het decreet van 14 juli 2023 betreffende de rechtsmacht van de Raad oor Vergunningsbetwistingen werden bij het Grondwettelijk Hof vijf aparte beroepen tot nietigverklaring ingesteld (rolnummers 8173, 8174, 8175, 8178 en 8180), die werden samengevoegd:

Bij verzoekschrift met rolnummer 8173 dat aan het Grondwettelijk Hof is toegezonden op 27 februari 2024 en ter griffie is ingekomen op 28 februari 2024 is door drie particulieren beroep tot vernietiging ingesteld wegens schending van de bevoegdheidsverdelende regels, artikel 13, 39, 144, 145, 160 en 161 van de Grondwet en van de artikelen 10 en 19 BWHI 8 augustus 1980, alsook de schending van de artikelen 10, 11 13 en 23 van de Grondwet, afzonderlijk en in samenhang met de artikelen 39, 144, 145, 160 en 161 van de Grondwet, de artikelen 10 en 19 BWHI 8 augustus 1980 en artikel 6 EVRM, het recht van toegang tot een rechter en het beginsel van dubbel onderzoek van de beroepen tot vernietiging bij de Raad van State.

Bij verzoekschrift met rolnummer 8174 dat aan het Grondwettelijk Hof is toegezonden op 27 februari 2024 en ter griffie is ingekomen op 28 februari 2024 is door het college van de Franse Gemeenschapscommissie beroep tot vernietiging ingesteld wegens schending van artikel 10, 11, 39, 160, 161 van de Grondwet, artikel 10, 19 en 92bis BWHI 8 augustus 1980.

Bij verzoekschrift met rolnummer 8175 dat aan het Grondwettelijk Hof is toegezonden op 27 februari 2024 en ter griffie is ingekomen op 28 februari 2024 is door de regering van de Franse Gemeenschap beroep tot vernietiging ingesteld wegens schending van artikel 10, 11, 39, 160, 161 van de Grondwet, artikel 10, 19 en 92bis BWHI 8 augustus 1980.

Bij verzoekschrift met rolnummer 8178 dat aan het Grondwettelijk Hof is toegezonden op 27 februari 2024 en ter griffie is ingekomen op 28 februari 2024 is door de Waalse regering beroep tot vernietiging ingesteld wegens schending van artikel 39, 145, 146, 160 en 161 GW en de artikelen 10 en 19 BWHI 8 augustus 1980.

Bij verzoekschrift met rolnummer 8180 dat aan het Grondwettelijk Hof is toegezonden op 28 februari 2024 en ter griffie is ingekomen op 1 maart 2023 2024 is door een particulier beroep tot vernietiging ingesteld wegens schending van artikel 23 van de Grondwet, het non-regressiebeginsel gekoppeld aan artikel 19 VEU, al dan niet in samenhang gelezen met de artikelen 10 en 11 dan de Grondwet en artikel 6.1 EVRM, schending van artikel 10 BWHI 8 augustus 1980, de residuaire federale bevoegdheid inzake rechtsbescherming tegen onwettig overheidshandelen.

2.3. Tegen het decreet van 23 november 2023 houdende de verplichting om voor sommige Vlaamse bestuursrechtscolleges gebruik te maken van een digitaal platform werd bij het Grondwettelijk Hof een beroepen tot nietigverklaring ingesteld (rolnummer 8186), per verzoekschrift aan het Grondwettelijk Hof

toegezonden op 5 maart 2024 en ter griffie ingekomen op 6 maart 2024. In deze zaak vragen twee particulieren de vernietiging van artikel 11 van het decreet van 23 november 2023 met betrekking tot het gebruik van het digitaal platform voor sommige Vlaamse bestuursrechtscolleges wegens schending van artikelen 10, 11, 12, 13, en 23 van de Grondwet, afzonderlijk genomen en in samenhang met artikel 161 van de Grondwet en de artikelen 6, 13 en 14 EVRM, de algemene rechtsbeginselen van toegang tot de rechter, het recht van de vrije keuze van de advocaat, het rechtszekerheid-, evenredigheid- en redelijkheidsbeginsel, de vrije keuze van woon- en kantoorplaats en artikel 2 van het protocol 4 bij het EVRM.

2.4. Op 13 maart 2024 ontving de Kanselarij vanwege de griffie van het Grondwettelijk Hof alle voormelde verzoekschriften aangaande voormelde zaken.

3. Aanstelling van een raadsman

Binnen 45 dagen na ontvangst van de door de griffie gedane kennisgeving, kan de Vlaamse Regering een memorie van antwoord bij het Grondwettelijk Hof indienen met betrekking tot de procedure ten gronde.

Omzendbrief VR2009/23 bepaalt dat als een decreet van het Vlaams Parlement in het geding is, de Vlaamse Regering altijd een raadsman aanstelt en een memorie indient bij het Grondwettelijk Hof. Dit wordt via mededeling aan de Vlaamse Regering ter kennis gebracht. Het aanstellen van een raadsman bij het Grondwettelijk Hof valt immers niet onder de delegatie betreffende het voeren van rechtsgedingen voorzien in artikel 16, §1 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 30 oktober 2015 tot regeling van de delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de hoofden van de departementen en van de intern verzelfstandigde agentschappen.

Ter verdediging van de belangen van het Vlaamse Gewest/de Vlaamse Gemeenschap in de zaken met rolnummer rolnummers 8173, 8174, 8175, 8177, 8178, 8179, 8180, 8181 en 8186 werden door mij mtr. Aube WIRTGEN, kantoorhoudende Louizalaan 99, 1050 Brussel, en mtr. Stefan SOTTIAUX, kantoorhoudende Oostenstraat 38b201, 2018 Antwerpen, als advocaten aangesteld.

De Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme,

Zuhal DEMIR